

Використані джерела:

1. Гриценко А. А. Структура ринкового трансформування інверсійного типу / А. А. Гриценко // Економіка України. – 1997. – № 1. – С. 4-10
2. Гутник В. П. Концепция хозяйственного порядка: отживший методологический принцип или действенный инструмент изучения экономических систем? / В. П. Гутник // К вопросу теории и практики экономики переходного периода : материалы заседания Ученого совета ИМЭМО РАН 3-5 июня 1996 г. Под председательством академика В. А. Мартынова. – М., 1996. – Режим доступа: <http://www.litmir.net/br/?b=123624>
3. Єценко П.С., Палкін Ю.І. Сучасна економіка : навч. посіб. – К. : Вища шк., 2005. – 327 с.
4. Новий курс: реформи в Україні. 2010–2015. Національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. – К. : НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.
5. Ойкен В. Основные принципы экономической политики : пер.с нем. / общ. ред. Л. И. Цедилина и К. Херрманн-Пиллата, вступ. сл. О. Р. Лациса. – М. : “Прогресс”, 1995. – 496 с.
6. Ойкен В. Основы национальной экономики : пер. с нем. / общ. ред. В. С. Автономова, В. П. Гутника, К. Херрманн-Пиллата. – М. : Экономика, 1996. – 351 с.
7. Про внутрішнє та зовнішнє середовище України в 2012 році: Щорічне Послання Президента України до Верховної ради України. – К. : НІСД, 2012. – 256 с.
8. Теория хозяйственного порядка: “Фрайбургская школа” и немецкий неолиберализм / В. Гутник, С. Афонцев. – М. : Экономика, 2002. – 482 с.

Untmoale Ю. В. Концепция хозяйственного порядка как действенный инструмент исследования переходных экономических систем.

В статье обобщены принципы хозяйственного порядка и доказана необходимость использования концепции хозяйственного порядка для анализа и исследования переходных экономических систем. Определены принципы формирования конкурентного порядка в трансформационной экономике.

Ключевые слова: конкуренция, концепция хозяйственного порядка, переходная экономика, трансформационная экономика.

Untmoale Y. Economic order conception as an effective research instrument for studying of transition economic systems.

The paper summarizes the principles of economic order. A necessity of using the economic order conception for analyzing and researching the transition economic systems are proved. The principles of competitive order in transformation economy are defined.

Keywords: competition, the concept of economic order, transition economy, transformation economy.

УДК 330.111.62(477)

Радченко В. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

**ВЛАСНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНА ВЛАДА:
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ**

У статті досліджується проблема якісного переформатування відносин власності та економічної влади, які розглядаються в діалектичній єдності і в контексті створення сприятливих передумов для випереджаючого розвитку економіки України, утвердження ефективної соціально-економічної системи. Для розв'язання досліджуваної проблеми потрібно забезпечити в країні розвиток як всієї системи відносин власності, так і економічної влади.

Йдеться, насамперед, про розвиток інтелектуальної власності, на основі чого потрібно забезпечити удосконалення відносин корпоративної власності, власності у сфері державних фінансів та у аграрному секторі економіки. Особлива роль у формуванні необхідних умов для ефективного зростання економіки України відводиться державі (державній власності, державній владі).

Ключові слова: *власність, економічна влада, діалектична єдність власності і економічної влади, нова соціально-економічна парадигма, інтелектуальна власність, корпоративна власність, державна власність.*

Після двадцятирічного періоду трансформаційних перетворень в Україні нагромадилось достатньо практичного матеріалу, щоб підтвердити правильність тих чи інших положень економічної теорії. Одно із них, на нашу думку, найголовніше, – про визначальне місце відносин власності і, насамперед, власності на засоби виробництва в економічному житті людей. Саме це економічне відношення визначає природу економічної системи, місце окремих груп людей в суспільному виробництві, характер розподілу матеріальних благ і рівень та структуру споживання у суспільстві. Практика трансформаційних перетворень в Україні показала, що порушення економічних законів власності негативно впливає на економічний розвиток і соціальний стан суспільства. Найяскравішим показником всього цього є стагнація і розвал продуктивних сил. Економіка України до цього часу не вийшла на рівень 1990 року. У 2011 р. її ВВП склав лише 69,3% цього показника у 1990 році [1, с. 30].

Україна знаходиться в постійному пошуку шляхів переходу на стабільні рейки розвитку. При цьому “найголовнішим” аргументом, яким оправдується сучасний стан економіки країни, гальмування економічного розвитку і низькі (найнижчі) місця в рейтингах конкурентоспроможності країн, багатьма політиками і економістами вважається відставання країни з проведення реформ (фактор реформ). В свідомість людей інтенсивно укорінюється думка про всесильність реформ, про те, що в попередній період соціально-економічне життя в країні змінювалося недостатньо ефективно і т.д. При цьому замовчується той факт, що за цей час створена абсолютно нова соціально-економічна система (ринково-капіталістична), новий господарський механізм, утвердилися інші економічні і соціальні стандарти, які докорінно відрізняються від тих, що діяли за соціалістичного розвитку; що економіка України визнана Заходом ринковою і включена у СОТ.

Виникає питання: чи можна вважати період з часу проголошення незалежності України безреформним? Очевидно, що ні. Але, що ж тоді кладеться в основу поширених тверджень, в яких применшується значення попередніх за роки незалежності соціально-економічних змін і велика надія знову покладається на реформи? Найвагомим аргументом всього цього, на нашу думку, є одне: створена в країні система соціально-економічних відносин є вкрай неефективною. Тому і виникає у сучасних реформаторів спотворене уявлення про попередні перетворення та перебільшується оцінка сучасних соціально-економічних проектів.

Продовження реформ розглядається, по-суті, як “новий старт” трансформацій. Однак, зміст нового реформаторського піднесення ми не можемо назвати науково обґрунтованим. По-перше, йому не передував ґрунтовний аналіз соціально-економічного розвитку країни за попередні роки реформ, виявлення основних прорахунків та істинних причин затяжної депресії. По-друге, нова хвиля реформ не скільки мобілізує ресурси розвитку країни, стільки перерозподіляє їх на користь

крупного капіталу (абсолютизація приватизації, зменшення кількості підприємств, які не підлягають приватизації та ін.). По-третє, сучасне реформування економіки має яскраво виражений антисоціальний характер (ускладнення умов функціонування дрібного і середнього бізнесу, закриття так званих неперспективних шкіл, непродумане скорочення мережі лікарняних закладів, збільшення пенсійного віку працюючих та ін.). По-четверте, допускається формалізм в оцінці стратегічного спрямування подальших реформ, оскільки вони не підкріплюються інноваційною перебудовою матеріально-технічної бази суспільного виробництва, реальними програмами модернізації національної економіки на базі найновіших технологічних укладів.

Ми ставимо за мету розглянути проблему соціально-економічних перетворень в Україні на основі створення адекватних відносин власності та економічної влади. Отже, мова йде про дослідження найглибшої соціально-економічної основи суспільства в поєднанні із забезпеченням організованої діяльності всіх суб'єктів економічної системи через механізми економічного підпорядкування (економічного впливу).

Проблема трансформаційних перетворень в Україні в контексті створення адекватної системи відносин власності та економічної влади знайшла відображення в дослідженнях В. Базилевича, З. Варналія, А. Гальчинського, В. Гейця, О. Гоша, П. Єщенка, Ю. Зайцева, Т. Ковальчука, І. Лукінова, С. Мочерного, Б. Пасхавера, Ю. Пахомова, В. Рибалкіна, В. Савчука, В. Черняка, А. Чухна та інших науковців. В навчальних план бакалавра з економічної теорії ВНЗ України включено курс "Власність та економічна влада", що значно розширює можливості наукового осмислення проблеми власності студентською молоддю. З цього курсу заслуговує на увагу науковців та студентів навчальний посібник "Власність, економічна влада та управління", підготовлений доктором економічних наук, професором В. Д. Якубенко (К. : КНЕУ, 2011).

Проте, високо оцінюючи досягнення вітчизняної економічної науки в дослідженні проблем трансформації відносин власності і управління з переходом суспільства на засади ринкової економічної системи, відзначимо, що один аспект реальної економічної практики трансформаційних перетворень все ж таки залишається без глибокого дослідження. А саме, взаємозв'язок власності і економічної влади, обґрунтування серед багатьох факторів формування економічної влади провідної ролі саме відносин власності.

Економічну владу ми розглядаємо як здійснення економічного примусу в умовах існуючої економічної системи суспільства суб'єктами даної системи. Характер, межі та спрямованість економічної влади залежать від відносин власності. Власність та економічна влада визначають характер інститутів управління. Поведінка економічних агентів формується під впливом відносин власності.

Узагальнюючи сказане, сформулюємо основні методологічні положення, на основі яких можна здійснити характеристику понять "власність" та "економічна влада", з'ясувати суть взаємозв'язку між ними. Перше, власність на засоби виробництва є основою економічної системи, зумовлює її характер і зміст. Друге, рівень прогресивності відносин власності створює відповідні умови для розвитку як продуктивних сил суспільства, так і всієї системи економічних відносин. Третє,

система відносин власності, що формується, має, з одного боку, відобразити прогрес продуктивних сил, науки і техніки, а, з іншого, відкрити простір для їх розвитку. Четверте, в практиці відносин власності (система відносин власності) проявляються через економічну владу, яка втілює в собі вимоги “об’єктивного” і “суб’єктивного”, є полем дії економічних суб’єктів. П’яте, поняття “власність” (“відносини власності”) і “економічна влада” необхідно розглядати у взаємозв’язку, тобто як систему, в якій основою (вихідним відношенням) є “власність”.

Характер і прогресивність діючої системи відносин власності проявляється в економічній і соціальній ефективності економічної влади. Отже, найглибші корені формування ефективної економічної влади ми маємо шукати не на поверхні самої влади, і тим більше не в характері суб’єктів влади, а у відносинах власності. З іншого боку, всякий прогрес у самій економічній владі розширює можливості розвитку і прогресу відносин власності.

Таким чином, діалектика відносин власності та економічної влади стає внутрішньою силою соціально-економічного прогресу. А важливим методологічним підходом в дослідженні шляхів забезпечення якісних змін, які відбуваються в результаті приведення у відповідність відносин власності та економічної влади на основі внутрішньої діалектики їх взаємозв’язку, є виокремлення найголовніших ланок цього процесу. Реалізація такого методологічного підходу становиться сьогодні для України основним завданням виходу її економіки на траєкторію економічного і соціального прогресу.

Виокремлення головних ланок в діалектичному зв’язку “власність – економічна влада”, що забезпечують як піднесення на нові якісні щаблі цього взаємозв’язку, так і розвиток всієї економічної системи, матеріальних і суспільних умов життя людей, потребує аналізу стартових позицій соціально-економічних умов на даний момент, а це означає, що потрібно зробити глибокий якісний аналіз тих трансформаційних перетворень у відносинах власності (на основі яких формується і економічна влада), які відбулися в Україні з початку перехідного періоду.

По-перше, маємо відзначити, що в Україні в процесі переходу до постсоціалістичної (ринкової) економічної системи і в результаті роздержавлення та приватизації відбулися докорінні зміни у відносинах власності на засоби виробництва. А тому народилось підґрунтя для формування нового типу економічної влади. Відбулася також перебудова всіх інститутів господарського механізму національної економіки. Проте, як ми уже підкреслювали, ефективність нової соціально-економічної системи є досить низькою.

По-друге, те, що в нашій країні склалась низькоефективна соціально-економічна система, стало результатом необґрунтованих змін у відносинах власності, що відбувалися, в перехідний період. Перетворення здійснювалися не у відповідності з вимогами економічних законів, а навпаки. Роздержавлення і приватизація, як засоби створення цієї системи, проводилися в контексті руйнівної за своєю природою неоліберальної моделі розвитку і в темпі “шокової терапії”, яка прискорювала і робила більш глибокою руйнацію вітчизняної економіки. Досліджуючи українську приватизацію І.Панченко, пише з цього приводу, що “на початку, і на марші, і на підході не існувало осмисленої концепції приватизації, невідома вона і тепер (як не було і немає, коли взяти проблему ширше, економічної моделі розвитку, є тільки самі

непрямі: недавні неоліберальні метання, державно-капіталістичне будівництво тепер, суто національного крою)” [2, с. 51].

По-третє, економічне становище України погіршувалося ще й тим, що тут небачених масштабів набуло первісне нагромадження капіталу. Його основними формами стали: неймовірне пограбування економіки в результаті роздержавлення і приватизації (в народі охрещеної як “прихвати́зація”); масове скуповування акцій та сертифікатів у населення з метою заволодіння підприємствами, банками і т.п.; перерозподіл багатства з допомогою інфляції; знецінення заощаджень населення; самовільне захоплення земель, земельних родовищ, ресурсів; масове розкрадання державного майна; штучне зниження заробітної плати та її несвоєчасні виплати; спекулятивне завищення цін; встановлення високих процентних ставок; спекуляції на споживчому ринку; несплата (неповна сплата) податків; використання тіньових схем в експортно-імпортних операціях та ін. [3, с. 23].

По-четверте, в результаті здійснених соціально-економічних перетворень в Україні була розбалансована економічна влада. Проявилась розбіжність економічних інтересів і, особливо, між загальнодержавними та інтересами приватного капіталу. Це посилювало базу стихійності у використанні виробничого потенціалу, трудових та природних ресурсів. Діяльність багатьох підприємств була призупинена, цілі заводи перетворювалися в металевий брухт.

По-п’яте, вершиною руйнівної сили неоліберальної моделі соціально-економічних перетворень в умовах України стало глибоке майнове розшарування суспільства, про що постійно підкреслюється дослідниками [3, с. 26; 4].

Загальний висновок однозначний: система відносин власності і економічна влада в Україні, що склалися в період трансформації, є неефективними і в такому вигляді не можуть забезпечити модернізацію економіки, вихід країни із глибокої і затяжної економічної депресії, сформувані її конкурентні переваги.

Думається, що сучасний стан національної економіки як “наслідок”, насамперед, суб’єктивістських (не наукових) підходів до розв’язання проблем соціально-економічного розвитку країни, зумовлює суспільство перейти до іншої парадигми формування соціально-економічної системи. Така парадигма має ґрунтуватися на принципах організованої і соціально спрямованої ринкової економіки. А отже, формування соціально-економічних пропорцій у національній економіці має відбуватися не скільки ринком, стільки державно-ринковим макроекономічним механізмом. Економічна система, що будується на основі нової парадигми, має опиратися на багатоформеність відносин власності, розвинений державний сектор економіки, сильні економічні функції держави. Модель соціально-економічного розвитку, що враховує кардинальні зміни у продуктивних силах суспільств, які відбулися у ХХ – на початку ХХІ століть, безумовно, має ставити на перше місце і відповідні потреби суспільного розвитку: в скоординованості та оптимальному розвитку національних комплексів, збалансованості економічних інтересів, концентрації ресурсів на прогресивних напрямках технічного і соціального прогресу, зменшення розривів у рівнях багатства окремих соціальних груп населення, забезпечення умов сталого розвитку.

Нова парадигма формування соціально-економічної системи України, що пропонується, виходить із пріоритетів не індивідуальної приватної власності, а

великої, корпоративної та колективних форм власності, між якими встановлюються стійкі вертикальні і горизонтальні зв'язки. По-суті, йдеться про врахування сучасного рівня усупільнення ринкового виробництва, рівня, який зумовлюється інноваційним розвитком в умовах інформаційного суспільства.

Враховавши стан національної економіки на сучасному етапі трансформаційних перетворень, причини, які гальмують її розвиток, характерні недоліки соціально-економічної системи, що склалися, та гостру потребу суспільства перейти до нової парадигми подальших суспільних перетворень, ми отримуємо достатні аргументи, щоб визначити найголовніші ланки в діалектичному зв'язку “власність – економічна влада”, навколо яких суспільство має концентрувати зусилля, щоб забезпечувати випереджаючий розвиток своєї країни. Йдеться про формування таких ланок економіки і економічної системи, в яких найповніше акумулюються можливості сучасної науки і техніки, концентруються економічні зусилля суспільства в забезпеченні раціонального використання ресурсів, передових технологій і світового досвіду, введення в дію резервів, що криються в організації і управлінні виробництвом. Під цим кутом має спрямовуватись подальше реформування самих відносин власності (чи докорінна зміна деяких форм) і економічної влади.

Розкриємо зміст головних ланок в діалектичному взаємозв'язку “власність – економічна влада” як потужних центрів виходу економіки України на траєкторію економічного і соціального прогресу.

1. Центральною ланкою реформування всієї системи відносин власності і економічної влади в Україні сьогодні має стати інтелектуальна власність. Саме з нею пов'язується забезпечення першочергових умов для випереджаючого розвитку та формування конкурентних переваг національної економіки. Інформація і знання виступають активним чинником виробництва, підводять під економіку інноваційну основу, інтелектуалізують виробничу діяльність, виступають основою формування інноваційного капіталу. Ось чому інтелектуальна власність має бути і першочерговим фактором формування економічної влади. Адже володіння цим видом власності є пріоритетним у формуванні владних функцій суб'єкта економічної влади.

Інтелектуальна власність має змінити обличчя всієї системи відносин власності в Україні. Саме цей інститут власності втілює в собі весь прогрес тих тенденцій і змін у продуктивних силах, які пов'язуються із сучасною НТР. В цьому заключається філософія адекватних змін відносин власності і продуктивних сил суспільства.

НТР зумовила і зумовлює революційні перевороти у продуктивних силах національних економік, інтенсивно проникає у відносини привласнення, змінюючи їх організаційні і економічні форми, створює нові і розвиває діючі інститути економічної влади. Сучасна хвиля НТР проявилась у нових потребах розвитку техніки, в переході від індустріальних до інформаційних і нанотехнологій, інтелектуалізації та інноватизації економіки, зростанні ролі людини, людського і соціального капіталу. Тому підвищується в першу чергу роль не традиційних факторів виробництва – землі і капіталу, – а інформації і знань, які примножують розумові потенції людини, інтелектуалізують виробництво і втілюються в нових поняттях – “інтелектуальна власність”, “інтелектуальний капітал”, “інтелектуальний продукт” [5, 9].

2. Важливою ланкою в розвитку діалектичного взаємозв'язку між власністю та економічною владою в сучасній Україні є корпоративна власність, на якій

утверджується корпоративна влада і корпоративне управління. Сьогодні корпорації стають центрами інноваційних змін, відбувається рух до корпоративної економіки.

Однак, в Україні склався такий корпоративний сектор, який значно поступається зарубіжному досвіду. Він втілює в собі результати стихійного формування, а тому є неефективним та переповненим внутрішніми протиріччями (між дрібними і великими акціонерами, між акціонерами і управлінською верхівкою, між корпоративними структурами і державою тощо). У наших корпораціях відсутня концентрація капіталу в сфері передових технологій, а тому вони в більшості неконкурентоспроможні і технологічно малоперспективні.

Для України нагальним завданням є удосконалення корпоративної власності і корпоративної системи управління, підвищення ефективності функціонування акціонерних компаній, перетворення їх на ефективних власників. Надзвичайно актуальним є демократизація корпоративної власності.

3. Ланкою у системі відносин власності та економічної влади, в якій інтегруються всі складові суспільного відтворення, є власність та економічна влада у сфері фінансів і грошового обігу (фінансова влада). Об'єктами власності та фінансової влади тут становляться вартісні форми продукту, а відповідними інститутами є гроші, права власності, фінанси, заощадження та нагромадження, бюджет, фінансові трансакції (кредитування, інвестування, страхування) та ін. Для забезпечення сучасних вимог до економічного зростання важливим є досягнення взаємоузгодженості феноменів грошей та фінансів, способів їх мобілізації, розташування та спрямування, структуризації прав власності, фінансових організацій, фінансових трансакцій та їх інструментів, специфікації доходів та ризиків тощо [6, с. 246]. Для нашої країни надзвичайно актуальним є зміцнення державних фінансів, які б забезпечували потреби суспільного відтворення в умовах модернізації економіки та формування інтелектуального капіталу, досягнення високих соціальних стандартів життя українського народу. Необхідним є інтеграція зусиль центральної фінансової влади з фінансовим та промисловим капіталом.

4. Особливе значення для України має становлення соціально ефективних відносин власності та економічної влади у аграрному секторі економіки. В цьому секторі створюється значна частина ВВП країни. Частка валової доданої вартості сільського господарства у загальному обсязі валової доданої вартості національної економіки у 2011 р. (за попередніми даними) склала 9,6% [1, с. 138]. У витратах на кінцеве споживання домашніх господарств України витрати на споживання сільськогосподарської продукції у 2011 р. були на рівні 13,1%. У експорті товарів та послуг сільське господарство країни у цьому році становило 6,1% [1, с. 46-47].

У аграрному секторі створюється основна частина продовольчого фонду країни – основи основ життя людини. Вітчизняне сільськогосподарське виробництво є експортнопотужним, створює широке поле для зайнятості населення.

В трансформаційний період реформування сільського господарства в Україні здійснювалося на антинауковій основі. У зв'язку з цим відбулася необґрунтована деконцентрація сільськогосподарського виробництва, великі втрати продуктивних сил. Виникло розбалансування відносин власності на селі, виведення землі із державного землеволодіння, усунення контролю над її використанням. Сільськогосподарське виробництво втрачає риси комплексності, підірвана галузь тваринництва,

рослинництво розвивається на основі монокультури. Зруйновані великі сільськогосподарські комплекси, типовим стало “вимирання” сіл. В аграрному секторі України утвердилися несправедливі і економічно необґрунтовані розподільчі відносини.

Переформатування відносин власності в аграрному секторі економіки України, безумовно, так само, як і в економіці країни в цілому, має здійснюватися на основі нової парадигми формування соціально-економічної системи України. Центральною ланкою тут є розв'язання проблеми власності на землю. Першочерговим нині є охорона прав суб'єктів власності на землю, визначених нашим законодавством [7, с. 32]: громадян та юридичних осіб (землі приватної власності), територіальних громад (землі комунальної власності), держави (землі державної власності); недопущення розбазарювання та скуповування земель, незаконної приватизації (“прихватування”) тощо. При цьому держава має забезпечити рівність прав всіх суб'єктів власності на землю.

Наріжним каменем сучасної економічної влади в переформатуванні відносин власності в аграрному секторі економіки України є проблема власності на землю. Враховуючи всі обставини та особливості функціонування нашої аграрної сфери, ми робимо застереження, що існує великий ризик втрати національного контролю над землею при впровадженні інституту вільного ринку землі, а також спекулятивного, антинародного її використання. Найдоцільніше було б зберегти конституційне положення про право Українського народу на землю. Верховним власником землі від імені Українського народу має бути держава. Окремі ж суб'єкти господарювання на приватно-орендній основі користуються землею та входять у економічні відносини з державою щодо її використання.

Запропонована схема землеволодіння і землекористування в Україні гарантує економічну стабільність виробництва, зменшує конкурентні ризики, створює умови для розвитку колективних форм господарювання на землі, різноманітних об'єднань, асоціацій, а також фермерства. Цим самим забезпечується простір для розвитку великого сільськогосподарського виробництва. Суспільство матиме модель регульованих ринкових відносин в аграрному секторі, де власність на основний засіб виробництва – землю набуде рис суспільно-приватної власності.

5. Особливою ланкою в системі “власність – економічна влада” є державна власність і економічні владні відносини, що нею зумовлюються. Сьогодні немає однозначних поглядів на широту і глибину владних функцій держави. Досить поширеною є концепція ліберальної моделі економічної системи, в якій економічна роль держави подається у вигляді “нічного сторожа”. Прихильники цієї моделі, як думається, ще й досі залишаються в полоні ідей періоду панування дрібного товарного виробництва XVII–XVIII століть. Сучасне ж високотехнічне виробництво є як наукоємним, так і інвестиційно об'ємним. Організація науки, освіти, виробництва інновацій, забезпечення сталого розвитку потребують значної концентрації як фінансових, так і матеріальних ресурсів. За таких умов владні економічні функції держави все більше набувають характеру суспільних. Держава починає виконувати роль економічного інтегратора, виходячи з інтересів всього суспільства.

Для України перехід до економічної системи з широкими економічними функціями держави, доведення масштабів державної власності і державних фінансів

до розмірів, які б створювали структуру регульованої і соціально спрямованої ринкової економіки, є суспільною потребою дня. Це вирішальна умова модернізації національної економіки, формування її конкурентних переваг, реалізації сучасного технічного і соціального прогресу.

Отже, ми розглянули п'ять, з нашої точки зору, найголовніших (пріоритетних) ланок реформування відносин власності і, відповідно, економічної влади в Україні в контексті подальших трансформаційних перетворень з урахуванням власного досвіду реформ та реалізації нової парадигми соціально-економічного розвитку, яка саме і відповідає потребам становлення сучасних продуктивних сил і гуманізації соціально-економічних відносин. Подальше дослідження кожної із названих ланок може здійснюватись з урахуванням ходу економічних реформ в Україні та нових завдань, що впливають із внутрішньої економічної ситуації, а також участі нашої країни у світових соціально-економічних процесах.

Висновок. Як бачимо, досягнення нової якості діалектичного взаємозв'язку “власність – економічна влада” передбачає забезпечення глибоких якісних змін як у системі відносин власності, яка сформувалася в країні в попередній період, так і у відносинах економічної влади. Вихідним пунктом прогресивних змін, інтегратором всіх ланок якісного переформатування відносин власності в Україні має бути утвердження інтелектуальної власності. Під впливом цих змін мають здійснюватися глибокі перетворення у корпоративній власності, відносинах власності фінансової сфери, аграрного та державного секторів економіки, а також у відповідних сегментах економічної влади. Основним координатором всього процесу стає держава. Звідси є аксіомою – підвищення ролі державної власності, відповідальності державної економічної влади у всьому процесі подальших соціально-економічних перетворень в Україні.

Використані джерела:

1. Статистичний щорічник України за 2011 рік. – К. : ТОВ “Август Трейда”, 2012. – 558 с.
2. *Панченко І.* Quo vadistis? Казус “української приватизації” // Економіка України. – 2012. – № 2. – С. 46-58.
3. *Радченко В. В.* Первісне нагромадження та власність в трансформаційній економіці України // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія № 18. Економіка і право : зб. наукових праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – № 6. – 179 с.
4. *Пахомов Ю.* Україна: парадокси зростання і розвитку // Комуніст. – 2007. – № 83, 10 листопада.
5. *Чухно А. А.* Модернізація економіки та економічна теорія // Економіка України. – 2012. – № 9. – С. 4-12.
6. *Якубенко В. Д.* Власність, економічна влада та управління : навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2011. – 373 с.
7. Земельний кодекс України. – К. : Атіка, 2001. – 96 с.

Радченко В. В. Собственность и экономическая власть: реализация проблемы в Украине.

В статье исследуется проблема качественного переформатирования отношений собственности и экономической власти, которые рассматриваются в диалектическом единстве и в контексте создания благоприятных предпосылок для опережающего развития экономики Украины, утверждения эффективной социально-экономической системы. Для решения исследуемой проблемы нужно обеспечить в стране развитие как всей системы отношений собственности, так и экономической власти. Речь идет прежде всего о развитии интеллектуальной собственности, на основе чего нужно обеспечить совершенствование

отношений корпоративной собственности, собственности в сфере государственных финансов и в аграрном секторе экономики. Особая роль в формировании необходимых условий для эффективного роста экономики Украины отводится государству (государственной собственности, государственной власти).

Ключевые слова: собственность, экономическая власть, диалектическое единство собственности и экономической власти, новая социально-экономическая парадигма, интеллектуальная собственность, корпоративная собственность, государственная собственность.

Radchenko V. Property and economic power: implementation issues in Ukraine.

This article is dedicate a problem of quality reformatting of ownership and economic power that are discussed in dialectical unity in the context of creating favorable conditions for advanced development of economy of Ukraine, establishment of the effective socio-economic system. To solve the research problem we need provide development as a whole system of property relations and economic power. Refers to the development of intellectual property on which base is necessary to ensure the improvement of relations corporate ownership, ownership of public finances, and in the agricultural sector. A special role in the formation of the necessary conditions for effective economic growth in Ukraine is given to the state (state-owned, public authorities).

Keywords: property, economic power, dialectical unity of ownership and economic power, the new socio-economic paradigm, intellectual property, corporate property, state property.

УДК 330.14.01.001.76:339.166.5

*Кохно Д. О.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРОБЛЕМ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У статті розкрито сутність інтелектуального капіталу, виокремлено та проаналізовано основні проблеми та ризики формування інтелектуального капіталу в умовах інноваційного розвитку в Україні.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, інноваційний розвиток, національна інноваційна система, наука, освіта, знання, міграція, доходи.

Загальновідомо, що першоосною і головними фактором виробництва на сучасному етапі розвитку стає інтелектуальна компонента – наукові розробки, засновані на знаннях, професійній кваліфікації та творчості працівників, патентах, інформаційній інфраструктурі тощо. Цією особливою складовою виступає інтелектуальний капітал. Експертні дослідження показали, що в країнах ЄС підприємства, які лише частково використовують інтелектуальний капітал, отримують в середньому лише 14% можливого прибутку, ті, що використовують його активніше – 39%, а ті підприємства, які інтелектуальний капітал вважають базою свого розвитку, – 61%. У зв'язку із означеним, як з теоретико-аналітичної, так і з практичної точок зору особливої актуальності набуває проблематика управління формуванням інтелектуального капіталу.

Теоретичні аспекти дослідження сутності інтелектуального капіталу знайшли відображення у працях Е. Брукінга, Л. Едвінсона, М. Мелоуна, Т. Стюарта, О. Бутніка-